

ANNENİN ÇOCUĞUN YAŞAMINDAKİ YERİ

Bebek için anne, dünyanın tamamıdır. Bu ilişkiden doğan güven duygusu, çocuğun gelecekte kuracağı bireyler arası ilişkinin temelini oluşturur. Anne-çocuk ilişkisindeki süreklilik, tutarlılık, aynılık çocukta temel güven duygusunun özünü oluşturur. Bebeklik çağında elde edilen güven duygusunun niceliği, bebeğe verilen besinlerin ya da yapılan sevgi gösterilerinin niceliğine değil daha çok anne çocuk ilişkisinin niteliğine bağlıdır. Yaşamın ilk yılında çocukla kurulan duygusal iletişim, çocukta güven ya da güvensizlik duygularının oluşumuna neden olur. Bu dönemde bebeğin psiko-sosyal görevi, güvenmeyi öğrenmektir. Bebek ile annesi arasındaki ilişkiden doğan güven duygusu, çocuğun gelecekte kuracağı bireylerarası ilişkilerinin temelini oluşturur.

Bebek için anne dünyanın tamamıdır. Anne gülümsedikçe bebekte gülümser ve karşılıklı sıcak bir ilişki başlar. İşte bu karşılıklı olumlu ilişki, güvenin temelini oluşturur. Bebekte bu duyguyu doyurmayan anneler, kendine güveni olmayan kişilerin yetişmesine ortam hazırlar.

Kısaca, anne, bebeğin davranışlarına duyarlıysa, bebek anneye güvenle bağlanmakta, bebeğin etkileşime girme isteklerini reddediyorsa, bebek bu duygudan yoksun kalmaktadır.

Dört farklı anne yaklaşımından söz edilebilir;

1. Duyarlı anne, bebekten gelen işaretlere ve iletişim simgelerine olumlu tepki verir. Sağlıklı bir etkileşim ortamını hazırlar. Buna karşılık duyarsız anne, son derece keyfi bir yaklaşımla ilişkiye katılır. Kendi arzuları ön plandadır. Ruh hali ilişkiye yön verir.

2. Kabul eden anne, çocuğuna bakma ve ihtiyaçlarını karşılama sorumluluğunu genellikle üstlenir. Ara sıra sinirlilik belirtilerini gösterir. Buna karşılık reddeden anne, çocuğa karşı sevgi ve şefkatini gölgede bırakan öfke ve içerleme duyguları ile doludur. Çoğunlukla çocuğa sinirlenir ve ceza ile bir denetim kurmaya çalışır. Çocuğunu kucağına almaz, okşamaz. Çocukla tensel temas kurmaz, onunla bir bakıcının ilgilenmesini sağlayarak, kendi yaşantısını sürdürür.

Sekiz aylık bebeğini isteksiz bir şekilde kucağına alan anne, onun bu isteksizliğine karşı, bebekte de elleri ve ayaklarıyla irkilme tepkisi gördüğünü söylüyordu. Böyle bir ortamda büyüyen çocuk, anne sevgisi ve korunma ihtiyaçlarının karşılanamamasından doğan bir duygusal açlık içindedir.

3. İş birliği eğilimli anne, Çocuğun özerkliğine saygı duyar. Nadiren onun üzerinde doğrudan bir denetim kurmaya çalışır. Buna karşılık mücadeleci anne, çocuğun o andaki ruh halini veya etkinliğini yeterince dikkate almadan, kendi arzularını ona zorla benimsetmeye çalışır.

Annenin isteklerinin aşırılığı karşısında başarısızlığa uğrayan çocuk, bir yandan kendi gözünde de değersizleşirken öte yandan cesareti kırıldığı için başarı için çaba göstermez.

Yine bu gruptaki bazı annelerin aşırı koruyucu tavrı, çocuğun kendi kendini yöneten, özerk bir birey olmasını engeller. **Murathan Mungan,** Yüksek Topuklar isimli kitabında (2002), bu gruba giren anneleri şöyle betimler: Umumi yerlerde çocuklarına gösterdikleri ilgide her zamankinden fazla bir şey

vardır. Hem çevreye ne kadar iyi bir anne olduklarını gösterme fırsatını kullanmak isterler hem de buldukları yeri yalnızca kendi egolarıyla işgal etmeye uğraşırlar. Çocuklarına ilişkin her şey; yemek yemeleri, uyumaları abartılı bir seremoniye, çirkin bir teşhirciliğe dönüşür.

4.Erişilebilir-ulaşılabilir anne, çocuğun iletişim girişimlerini tanır ve belli uzaklıktan da bunları fark eder; dolayısıyla dikkati kolaylıkla çocuğa çevrilir. İlgisiz, kayıtsız anne ise kendi etkinlikleri ve düşünceleriyle fazlasıyla meşgul olduğundan, çocuğun iletişim girişimlerini çoğunlukla fark etmez.

Annenin mutluluğu ve ruh sağlığı, çocuk yetiştirmedeki etkinliği açısından da özel bir önem taşır. İlgili anne, sadece çocuğu doğrutusunda yaşamak yerine, kendisi için de bir şeyler yapıyorsa, çocuk da kendi adımlarıyla gelişip öğrenmeyi başaracaktır. Kendi ilgilerini geliştirmeye devam eden anneler çocuklarında da benzer girişimleri destekler. Annenin kişisel yaşamı iyi gittiğinde, çocuğuyla çok daha iyi bir ilişki içine girer. Söz gelişimi mesleğini icra etmenin mutluluğunu yaşayan ve eşiyile iyi ilişki içinde olan bir, annenin çocuğuna karşı tutumu olumludur. Buna karşılık, anne bir şeylerden endişe duyduğunda, çocuğun hareketleri daha fazla canını sıkacaktır.

Ev işleri dışında başka hiçbir uğraşı olmayan ya da eşiyile mutsuz bir birliktelik içerisinde olan bir annenin çocuğuna karşı tavrı olumsuz olabilir. Böyle bir durumda yaşanan bir problem, çocuğun davranışından çok, annenin ruh haline bağlı olabilir.

Babanın dolaylı görevinden biri de sıcak anne- çocuk ilişkisinin zeminini hazırlayabilmektir. Yapılan bazı araştırmalara göre, böyle bir ilişkinin gerisinde, "destekleyen baba" faktörünün olduğu görülmektedir.

Eğer baba, sorumluluklarının bilincinde bir bireyse, bu durum annenin rahatlamasına ve çocuğuyla sıcak ilişkiler geliştirmesine sebep olur. Sonuç olarak, mutlu ve doyumlu çocuklar yetiştirebilmek için, öncelikle annenin mutlu ve doyumlu bir birey olması gerekir.

Anneliğe hazırlık, özel önem taşır. Anneliğe hazır olan birey, çocuğuyla bütünleşir, onunla tensel temas içindedir. Onun, anne sütünden dolu dolu yararlanmasına olanak verir. Buna bağlı olarak çocuğu için yeterli duygusal besiyi ona aktarabilir. Böyle sıcak ve sevecen bir çevrede de, istenen sağlıklı etkileşim ortamı kendiliğinden oluşur.

Babanın Çocuğun Yaşamındaki Yeri

Bir sevgi nesnesi ve özdeşim modeli olan baba, çocuğu anne bağımlılığından koparıp onun dünyaya açılmasını sağlayan, sosyal gelişiminde ve özgüveninin sağlanmasında etkili olan kişidir. Anne baba olmak demek, sadece çocuğun beslenme temizlik gibi fiziksel ihtiyaçlarını gidermek demek değildir. Anne babalar çocuklarına eğer yeterli sevgiyi veremezlerse, bu çocuğun bakımevlerinde büyüyen çocuklardan bir farkı kalmaz. Ailede sevgiyi görmeyen çocukların, yakın ilişki kurmada, okula uyum sağlamada zorlandıkları, özellikle dil gelişimlerinde geri oldukları gözlenmektedir. İleri yaşlarda görülen psikolojik hastaların birçoğunun sebebinin çocuktaki sevgi yoksunluğundan kaynaklandığı

bilinmektedir. Çocukluğunda kendisi yeterli sevgiyi alamamış bir anne, çocuğuna da yeterli sevgiyi vermekte güçlük çeker.

Çocuklarının kendine güvenen insanlar olması, büyük ölçüde siz anne babaların elinde. Ana-babanın çocuklarına destek olması, ihtiyaçlarını karşılaması yanı sıra çocuklarına zaman ayırması gerekmektedir. Yeri geldiğinde çocukla oyun oynamalı, gerektiğinde çocuğun yapmak istediği şeyleri, birlikte yaparak, onunla bir şeyler paylaşmayı bilmelidir.

Anne-baba-çocuk iletişimde yaşanan önemli bir sorun, tutarsızlık sorunudur. Bu sorunla anlatılmak istenen, ana-babanın çocuğa karşı söylediklerinde, uygulamak istedikleri disiplinde birbirinin zıttı davranışlar istemeleridir. Buda çocukta çelişkiye, saldırganlığa ve uyumsuzluğa yol açar.

Her ailenin disiplin anlayışı birbirinden farklıdır. Bazı ana-babalar disiplini sağlamak için ilk önce dayağa başvururlar. Çocuklarının disiplinli olmalarını isterler. Oysa disiplin denildiğinde; aile de yemek saatlerinin, televizyon izleme saatleri, eve geliş-gidiş saatlerinin belirli bir düzeni olması, herkesin belli bir sorumluluğunun olması, dağıttığını toplaması, anlaşılmalıdır.

Ana-babalar çocuklarının belli bir disiplin (düzen) içinde olmalarını isterler. Bu, ancak ana-babanın da bu kurallara uymasıyla mümkündür. Eğer çocuğun dış fırçalama disiplini alması isteniyorsa, ana-babanın da bu disiplini kazanmış olması gerekir. Çünkü disiplinde en etkili yöntem örnek olmaktır. Yine eğer çocuğunuzun kitap okuma alışkanlığı kazanmasını istiyorsanız, sizlerin kitap okuyarak onlara örnek olmanız gerekir. Ana-babalar çocuk eğitiminde değilse, disiplini sağlamaları mümkün değildir. Zaman zaman sert, katı tutumlar, zaman zaman aynı konularda hoş görü ya da boş vericilik ailenin tutarsız olduğunu gösterir.

Evde konulan kuralların süreklilik göstermesi gerekir. Burada anlatılmak istenen konular kuralların kalıcı olmasıdır. Örneğin, derslerini bitirmeden arkadaşlarıyla oyun oynamak için dışarı çıkamayacağı kuralı konulan bir çocuk, ilk gün derslerini bitirdikten sonra dışarı çıkar. 2.gün çok ısrar eder, annesi dayanamayıp izin verir.3. gün annesi bir komşuya gidecektir. Çocuğun başında kalsa, oraya geç kalacağından çıkmasına yine izin verir. 4.gün dersini yapmadan yine dışarı çıkmak ister. Ağlamalar ve ısrarlar başlar. Anne çocuğa bağırıp, tehdit eder. Sonuçta çocuk dışarı çıkmaz ama dersini de yapmaz. Bazen de konulan kurallar, keyfi bir şekilde değiştirilmektedir. Böyle yapıldığında çocuk artık kurallara uymaz, sürekli isyan eder. Örneğin; akşamları saat 21.00'de yatma kuralı konmuş olan bir çocuk, eve bir konuğun gelmesi, gidilecek bir yerin olması veya televizyonda izlenen bir film nedeniyle kurala uymadı ve yatma saati sürekli bir tartışma konusu oldu. Oysa eve gelen konuklar, televizyonda izlenen programlar veya gidilecek yerle kuralı bozmamalı ve çocuk yatırılmalıdır.

Bazen de ana-babalar yapılmaması istenen bir şeyin herhangi bir nedenle yapılmasına izin verirler. Çocuğun çok ağlaması, evde misafirlerin olması Ana-babanın o anda çocukla uğraşmak istememesi gibi nedenlerle yasaklanan davranışı çocuklarının yapmasına izin verirler. Çocuk da ana-babanın bu yanlış tutumunu kullanır.

Örneğin; ana-babanın misafirlerin yanında kendisine kıyamayacaklarını bildiği için bu zamanlarda izin isterler. Ağlamasına dayanamayacaklarını bildiği için, sürekli ağlar, öfke nöbetleri gösterir. Ya da çocuğa çarşıya çıktıklarında her gördüğü satıcıdan bir şey istemesi konusunda bir kural konmuştur. Fakat çocuk yine de her simitçinin, baloncunun, oyuncakçının, önünde ağlar. Anne önce verdiği kararı bozmasa da yavaş yavaş çevresindekilerin bakışlarından rahatsızlık duyar, bu defalık “diyerek balonu alır. Böylece çocuk ağlayarak istediklerini elde edeceğini anlar ve ağlamaya devam eder.

Bazı ana-babalar çocuklarını belli bir disipline alıştırmak için, yanlış yollar izler. Çocuğun olumsuz bir davranışı karşısında, kızarak, bağırarak “**ben sana gürültü yapma demedim mi?**”, “**üstünü kirletme demedim mi?**” gibi sözlerle ikaz eder. Bir süre sonra, bu davranışlar çocuklarda alışkanlık olur ve bağırıp çağırmalara artık aldırılmaz.

Ya da, çocuklar korktuğu bir şeyle tehdit edilirler.”**Bir daha yaparsan ellerini kırarım**”, “**akşam babana söyleyeceğim**” gibi tehditler önceleri çocukta korku uyandırırsa da daha sonra etkisi kalmaz. Bazen de çocuğun istenilen davranışı göstermediği ya da olumsuz bir davranış yaptığı zaman “artık senin annen olmayacağım”, “sen benim çocuğum değilsin” gibi sözler, çocuk üzerinde oldukça fazla olumsuz etki yaratır. Çocuk kendini dışlanmış hisseder.

Eğer ana-babalar, çocuklarına disiplin kazandırmak adı altında, bu olumsuz tutum ve davranışları gösteriyorlarsa, çocuklarından da olumlu davranışlar sergilemelerini beklememelidirler. Unutmamalıdır ki, çocuklar “sevgi” ile büyür. Sevgi ve hoşgörü çerçevesi içinde katı kurallar olmadan, tutarlı bir yönlendirmeye olumlu bir eğitim sağlanabilir.

ANNE VE BABALARIN YAYGIN TUTUMLARI VE BU TUTUMLARIN ÇOCUKLARIN KİŞİLİK GELİŞİMLERİ ÜZERİNDE KALICI ETKİLERİ ŞİDDETLİ REDDEDİCİ ANA-BABANIN TUTUMU

Ret etme, bir anlamda çocuğun bedensel ve ruhsal gereksinmelerini karşılamayı aksatacak kadar çocuğa karşı düşmanca duygular beslenilmesidir. Şiddetli ret edici tutumu olan ailelerde çocuğa karşı düşmanmış gibi davranılır. Şefkat, sevgi, sıcaklık verilmez. Öz evlatları olduğu halde anne baba tarafından çocuk üvey evlat muamelesi görmektedir. Bazen sadece anne bazen de sadece baba çocuğu ret eder. Ama genelde aile içinde çocuğa soğuk davranılır.

Beğenilmez ve devamlı her yaptığı eleştirilir. Çocuğun eksik ve yanlış davranışları araştırılır. Çocuğa baskı yapmak için her türlü fırsat kollanır. Çocuğun iyi yönleri değil de devamlı kötü yönleri su yüzüne çıkarılır. Her türlü angarya bu çocuğa yıkılır. Bazen diğer çocuklar da bu muameleden nasiplerini almaktadırlar. Ama genel de günah keçisi olarak bir çocuk seçilir. Ret edilen çocuğa evdeki diğer çocuklardan farklı davranılır. Aile sıcak, sosyal ve güven verici havadan kesinlikle yoksundur. Aile içi yaşam gerilim, çatışma ve kavgalarla doludur.

Anne baba çocuğu sevmemekte, anlamamakta ve onu diktatörce yönetmeye çalışmaktadır.

Yukarıda sayılan bu anne baba davranışlarının çok farklı sebepleri vardır. Çocuk evlilik dışı, istenmeyen bir bebek olabilir. Henüz anne baba bir çocuklarının olmalarına kendilerini, madden ve manen hazır hissetmiyor olabilirler. Çocukta bedensel ve ruhsal açıdan bir engel veya özür olabilir. Anne baba hayal kırıklığı ve suçluluk hissediyor ve suçu direk çocuğa yüklüyor olabilirler. Anne ya da baba çocuğa aşırı düşkünlük gösterip eşini ihmal ediyor olabilir. İhmal edildiğini düşünen eş çocuğu kendisine rakip olarak görebilir. Çocuğu kıskanabilir. Bu nedenle çocuğa karşı düşmanca davranabilir. Ayrıca çalışan bir anneyse çocuk bir müddet annenin çalışmasına engel olacak ve ilerlemesini durduracaktır. Bu nedenle de annenin çocuğu kabullenmesi güçleşecektir. Bazen de çocuğun aile üyelerine benzemiyor olması veya anne babanın sevmediği bir ferde benziyor olması gibi daha birçok farklı sebep anne babanın çocuğu ret etmesi konusunda söylenebilir. Ama bunlar sadece bahanedir. Hiçbir bahane çocuğu ret etme konusun da kabul edilir olamaz

Şiddetli ret edici ailelerde çocuk horlanıldığı gibi istenilmediği de açık ve net olarak çocuğa belirtilir.Çocuk ele geçen ilk fırsatta aileden uzaklaştırılmaya çalışılır.Büyükanne büyükbaba gibi aile büyüklerinin yanına gönderilir.Veya çok küçük yaşta çalıştırılmaya başlanılır.

Şiddetli ret edici anne baba tutumlarının çok ileriki boyutlarında ne yazık ki, çocuklar birinci yaşına varmadan ölmektedirler.

ŞİDDETLİ RET EDİCİ ANNE BABA TUTUMUNUN ÇOCUĞUN KİŞİLİK GELİŞİMİ ÜZERİNDE KALICI ETKİLERİ

Şiddetli ret edici aile ortamında yetişen çocuklar yardım duygusundan uzaktır. Psikopat eğilimlidirler. Sinirli, **agresif** bir yapıları vardır. Duygusal kırgınlıkları sıklıkla yaşarlar. Hayvanlara ve özellikle kendilerinden küçük insanlara karşı düşmanca davranırlar.

Sevgiye en çok muhtaç olduğu zamanlar da ret edildiği, horlandığı için çocuğun ruhu derinden yara alır. Şiddetli bir şok geçirebilir. Bu tür ailelerde yetişen çocuklar çeşitli psikolojik bozukluklara ve intihara yatkındırlar.

Çocuk kötü muameleye maruz kalmamak için anne ve babaya karşı edilgen, uysal ve erdemli olmaktadır. Çünkü direnecek gücü yoktur. Fakat içten içe anne babaya karşı düşmanlık duyguları geliştirmektedir.

Çocuk korkaktır. Hayal kırıklığına uğramıştır. Çünkü çevresindeki diğer anne babaların çocuklarına nasıl davrandıklarını görmektedir. Hiçbir zaman kendisine ait bir güven duygusu geliştiremeyecektir. Güven duygusunu oluşturacak ortamdan her zaman yoksun kalmıştır. En yakınları dahi kendisiyle ilgilenmemiştir.

İleriki dönemlerde inatçılık, hırçınlık, uyumsuzluk, çete ele başlığı ve çetelere üye olma, yasa dışı eylemlerde bulunma, depresyon,nevrozlar ve intihar eğilimleri görüle bilinir.Kendi dışındaki insanlarla yeterli iletişimi kuramadığı için saldırganlığını kendisine yöneltmektedir. Şiddetli ve aşırı bastırılmış duygular nedeniyle dengesiz bir kişilik sergilemektedir.

KAYITSIZ VE PASİF ANNE BABA TUTUMU

Pasif ve kayıtsız ebeveyn, çocuğun davranışları karşısında “ilgisiz ve kayıtsız” davranışlar sergileyen anne babadır. Onlar için çocuğun varlığı ve yokluğu belli değildir. Bu gruba giren anne babalar hoş görü ile boş vermeyi birbirine karıştırmaktadırlar.

Anne baba çocuğa karşı çocuğun kendisini rahatsız hissedecek kadar kayıtsız kalabilmektedir. Çocuğu ihmal eden anne baba zorunlu olduğu zamanlarda, çocukla yüzeysel bir ilişki kurabilmektedir.

Çocuk anne babayı rahatsız etmediği müddetçe, görünürde çocukla ilgili pek bir problem yoktur. Eğer çocuk anne babayı rahatsız eder ve onların yollarına çıkıp engel teşkil ederse, anne baba çocuğa karşı düşmanca bir tutum ve tavır takınır. Çocuğu düşman kuvvet ilan ederler. Daha sonra ise çocuğa karşı yine kayıtsız tutum sergilerler.

Anne babaların kişilik yapıları değişkendir. Rahat, sessiz, vurdumduymaz pasif oldukları gibi saldırgan da olabilirler.

Bazı anne babalarsa çocuğa karşı kayıtsız kalmanın ona ilgi ve sevgi vermemenin doğru olduğunu düşünmektedirler. Niçin böyle düşünürler? İhtimaller: “Çocuk şımarabilir. Yarın öbür gün anneyi anne babayı da baba olarak bilmez. Evde anne babanın otoritesi sarsılır. Doğru anne baba tavrı böyle olmalıdır. Çünkü benim annemde babamda bize böyle davranırdı...”Gibi hiçbir bilimsel gerekçesi olmayan düşünceler nedeniyle istemelerine rağmen çocukları ile yakın ilişki kurmaktan kaçınırlar. Yıllar sonra yaptıkları hatanın farkına varırlar ve bu hatayı telafi edebilmek için “Oğlumla/Kızım la yaşayamadım, bari bunları torunlarımla yaşayayım” düşüncesiyle torunlarına karşı aşırı sevgi gösterisinde bulunurlar. Torunlarının sevgilerini kazanmak için rüşvet verirler. Çocuklarının koydukları kurallarda hafif delikler açarlar ve torunlar için sığınılacak bir liman gibi olurlar. Ama tüm bu telafi çalışmaları çocukların geçmişte alamadıkları sevgiyi onlara geri vermez.

Ülkemizde bazı bölgelerde hala geçerli olan bir geleneğimiz var- dır.”Büyüklerin yanın da çocuk sevilmmez,öpülmez,kucaklanmaz hatta öyledir ki, çocuk ağlıyor olsa dahi büyüklerden izin alınmadığı müddetçe çocuğa bakılmaz.” Nedir bu geleneğin mantığı?....

Yukarıda anlatılan, kayıtsız, pasif ve ilgisiz anne babaların tutumlarının çeşitli nedenleri vardır. Kısaca bu nedenler şunlar olabilir:

Çalışma hayatının yoğun temposu nedeniyle anne babalarda oluşan aşırı yorgunluk ve çocuklara ayırabilecek zamanın çok sınırlı olması, ayrılan zamanın da etkin kullanılmayışı,çocuk bakımını annenin dışındaki büyükanne veya büyükbabanın üstlenmesi,evde bakıcının bulunması ve bunların çocuğu anne babayla paylaşmak istememeleri,çocuğun her işinin bu kişiler tarafından yapılıyor olması,çocukla paylaşımın az olması,çocuktan uzak yaşanılıyor olması,anne baba olmak için fiziksel,ruhsal ve bedensel açıdan hazır bulunuşluk seviyesinde bulunulmaması,anne babanın aralarında ki problemlerle çok fazla haşır neşir olmaları ve bu problem yumağında çocuğu yok saymaları,çok fazla çocuğa sahip olduğu için gerekli ilginin gösterilmemesi gibi daha bir çok nedenler sayılabilir. Ama hangisi çocuğunuzu kaybetmeniz için yeterli neden olabilir?

KAYITSIZ VE PASİF ANNE BABA TUTUMUNUN ÇOCUĞUN KİŞİLİK GELİŞİMİ ÜZERİNDE KALICI ETKİLER

Kayıtsız, ilgisiz ve pasif anne baba tutumuna maruz kalan çocuklar kendilerine yöneltilen düşmanlıktan daha çok ilgisizliğe karşı savaşılmaktadırlar. İhmal edilmiş bir kimse olarak, ana babanın ilgisini çekmek için çoğu zaman kötü davranışlar sergilerler. Çünkü uslu duran, problem çıkarmayan çocukla çoğunlukla kimse ilgilenmez. “Ağlamayan bebeğe meme verilmez” derler. Bundan çıkardığımız sonuç şu ki :”Çocuk doymak istiyorsa ağlamalıdır.” “Anne babamın ilgisini çekmek istiyorsam yaramazlık yapmalıyım. Uslu durduğumda benimle ilgilenmiyorlar. Küçükte olsa yaramazlık yapınca evde ilgi noktası ben oluyorum” düşüncesi çocukta yerleşir. Çocuğun ceza alması dahi kısa bir müddet için var olduğunu hissettirdiği için, ceza ödül durumuna geçmektedir. Çocuklar saldırgan, saldırgan ve suça yönelik davranışlar gösterebilirler. Çünkü anne baba çocuğun olumlu değil de olumsuz davranışları pekiştirilmektedir. Oysa çocuk uslu durduğunda söylememiz gereken küçük sözler vardır.”Aferin oğluma/kızıma bak nasıl da uslu uslu kendi başına oynuyor. Kimseyi rahatsız etmiyor.” şeklinde davranışlar çocukta pekiştirilmiş olsa emin olun bir müddet sonra çocuğunuzun davranışları olumlu yönde değişecektir. Davranışı değiştirmek istiyorsanız önce olumlu olanları pekiştirin çocukla iyi bir iletişim kurduktan sonra çocuğun olumsuz davranışlarına yönelin. Önce kolaylıkla düzeltebileceğiniz davranışlardan başlayın. İlerleme kaydettikçe çocuğa manevi ödüller vermeyi unutmayın.

İlgisiz bir ailede büyüyen çocuğun tek amacı birazcık şefkat alabilmek dikkat çekmek ve varlığını ispatlayabilmektir. Daha ileriki yıllarda ev ortamında bulamadığı ilgi ve sevgiyi dışarıda arayacaktır. Ufakta olsa sevgi mesajını farklı yorumlayacak ve sığınılacak bir liman arayacaktır.

Çocuk büyüdükçe aile ile çatışmaları artacak, aileden intikam alma yollarını arayacaktır. Yaşı ilerledikçe aileden uzaklaşacaktır. Anne babanın ilgiye bakıma muhtaç olduğu zamanlarda onların yanın da olmayacaktır. Çünkü kendisinin ilgiye sevgiye ihtiyacı olduğu zamanlarda anne baba tarafından bu ilgi ve sevgi ondan esirgenmiştir

BASKICI, OTORİTER, KATI VE SIKI ANNE BABA TUTUMU

Çocuğunu, kendi ideallerinde yaşattığı kalıplara uygun küçük bir yetişkin yapma çabasıyla, yola çıkan ana babaların çoğunlukla katı, baskıcı ve hoşgörüsüz bir tutum içinde olduklarını görürüz. Çocuğumuz bizden yaşça bedence ve ruhça küçük olabilir fakat bu çocuğumuzun bizim bir model küçüğümüz olması anlamına gelmez. O henüz bir çocuktur. Evet çocuktur. Yaramazlık ve hatalar yapması kadar doğal olabilecek ne olabilir ki? Çocuğun isteği sadece çocukluğunu yaşayabilmektir. Söyler misiniz? Çocuğunuz çocukluğunu şimdi yaşamayacak da ne zaman yaşayacak? “Yaşamadığım çocukluğumun hesabını kimden soracağım? Kim bilir?” diyor şair.Katı,baskıcı eğitim tarzını benimseyen ailelerdeki bu şansız çocukların hiçbir zaman çocukluğunu yaşama fırsatları olmaz.Evde askeri bir sistem hakimdir.Kalkış saat 07.30,kahvaltı saat 08.00,....en geç yatış saati 21.30 tur.Askerlerin dahi hafta sonu programları farklı olduğu halde, evin düzeni değişmesin diye çocukların bu programın da değişiklik yapılmaz. Katı baskıcı eğitim tarzını benimseyen ailelerdeki bu şanssız çocukların hiçbir zaman

çocukluklarını yaşama fırsatları olmaz. Onlar her zaman “Çocuk yetişkin” olurlar. Bu tür çocuklara toplumu-muzda” Büyümüşte küçülmüş” denilir.

Anne babanın gözleri sürekli bu çocukların üzerindedir. Davranışlarında oturuşlarında, kalkışlarında, konuşmalarında, gülmesinde, yemesinde, içmesinde kısaca çocuğun yaptığı her türlü harekette bir kusur bir yanlış arayıp dururlar. Sürekli kusur aradıkları içinde çocuk devamlı tetik altındadır. Streslidir. “Acaba yine mi hata yaptım? Yoksa yaptığım yanlış mı? Annem babam bunu duyarsa ne der?” Kaygısını çocuk devamlı yaşar. Devamlı tedirgin olduğu içinde (çocuk bu durumdayken) ,anne baba hata bulmakta hiç de zorlanmazlar. Çocuğa sürekli kızıp, azarlarlar. Onu hor görürler. Çeşitli olumsuz özelliklerle çocuğu nitelendirirler. Hatta daha da ileri giderek “Çocuğumu eğitiyorum, terbiye ediyorum.” Mantiğiyle çocuğa bu tür ailelerde şiddet uygulanır. Böylece çocuğu kendi istedikleri kalıba sığdırmak için devamlı zorlayıp dururlar. Yaptırım gücü anne babadadır. Onlar devamlı haklı kısım- dadırlar. Anne baba isteklerinden en ufak bir ödün vermek istemezler. Çocuğu anlama çabasını hiç göstermezler. Belki sonuçta çocuğun aileye gösterdiği direnç kırılır ve ailenin istediği kılıfa, kalıba zorda olsa çocuk girer. Aile istediği gibi uzaktan kumandalı bir çocuğa sahip olur. Ama geriye çocuktan çok fazla bir şey kalmaz. Anne baba başarıya ulaşmıştır. Ama silik kişilikli bir çocukları olmuştur bu arada....

Baskıcı, otoriter, katı, sıkı ailenin verdiği eğitim de ceza her zaman ön plandadır. Ayrıca çocuğun işlediği suçla ceza orantılı değildir. Genelde “Ona iyi bir ders olsun, bir daha ömür boyu bu hatayı yapmasın, diğer çocuklara da örnek olsun.” Düşüncesinden yola çıkılarak çocuğa verilen cezalar çok ağır olur. Ailenin verdiği disiplin çocuğu bunaltır, sıkar, hatta hayattan usandırır. Çocuğun en doğal hakları dahi aile üyeleri tarafından çocuğa uslu olmasının bir ödülü olarak verilir. Çocuktan yaşının üstünde bir olgunluk beklenir. Ve çocuğa özgürlük kesinlikle verilmez.

BASKICI, OTORİTER, KATI VE SIKI ANNE BABA TUTUMUNUN ÇOCUĞUN KİŞİLİK GELİŞİMİ ÜZERİNDE KALICI ETKİLERİ

Anne babanın çocuğu sürekli eleştiriyor olması çocuğu çekingen yapar. Çocuk attığı her adımda yanlış yapma korkusu içindedir. Duygularına ve isteklerini önem verilmediğini görerek, bunları içinde tutmaya çalışır. Duygu ve düşüncelerini içine atarak onları bastırır. Çocukla anne baba arasındaki iletişim daima yüksek gerilim hattı gibidir. Çocuğun oyundan birkaç dakika geç gelmesi yemeği üzerine damlatması vs. gibi küçük olaylar bile büyük çatışmalara sebep olur.

Çoğu kez çocuk kendisinden bekleneni ailesine veremez. Çocuğun bir yandan içinden gelen doğal çocukluk eğilimleri ve diğer yandan bunlara zıt aile kalıpları varsa çocuk iki eğilim arasında sıkışıp kalmaktadır. Bütün bu yaptırımlar, zorlamalar çocuğu kısaç gibi sıkar. Kurtulmak için çeşitli çareler aramasına neden olur. Çocuğun her çare arama girişimi çoğu kez ailenin yeni ve daha ağır baskılarıyla cevap bulur. Yeni çareler... yeni cezalar... yeni azarlar... ve giderek daha da şiddetlenerek artmaktadır. Bütün bunların sonunda çocuk kendi iç dengesini yitirir. Ya tümüyle çığırından çıkar ve ele avuca sığmaz ya da tamamen renksiz, kişiliksiz, varlığı yokluğu belli olmayan birisi haline gelir. Çekingendir. Başkasının etkisinde kolaylıkla kalabilir. Kim nereye çekerse o tarafa yönelir. Çünkü artık kendisine ait

bir şey kalmamıştır. İnsanlar tarafından kolay kandırılır, kullanılır. Aşırı hassas, kırılğan ve hastalıklı bir kişilik yapısı görülebilir. Aşağılık duyguları gelişmiştir. Suçlayan, cezalandıran, sürekli çocuğun her yaptığına karışan anne babanın çocukları kolayca ağlayan çocuklardır.

DENGESİZ, KARARSIZ VE TUTARSIZ ANNE BABA TUTUMU

Çocuk eğitiminde tutarsızlık çok yönlüdür. Çocuğun belli bir davranışı kimi zaman hoş görülmesi kimi zamanda aynı davranış yüzünden ceza alması çocukta cezanın anlamı ve suçun niteliği hakkında kuşuklar uyanmasına neden olur. Acaba çocuğun bu davranışı anne babanın belirli bir anında, örneğin işten yorgun argın geldiklerinde, sinirli olduklarında veya evde misafir olduğunda mı yanlıştır? Sakıncalıdır? Yoksa her zaman sakıncalı ve uygun değildir?. Örneğin çocuk evde ısıklıyalıyor.

ANNEMİZİN DURUMLARI ANNEMİZİN DAVRANIŞI

a) Dinlenmiş ve el işini yapıyor. Çocuğun davranışı normal algılanır.

b) Stresli, başı ağrıyor. Sinirlenir. Kızar ve bağırır.

Olay aynı olaydır.Fakat annemizin verdiği tepkiler farklıdır.Çocuk annesinin ne zaman iyi ne zaman kötü olduğunu anlamak ve ona göre davranmak zorundadır.Peki ne zaman doğru anı yakalayabilir?...

Diğer bir örnekte. Çocuk eliyle yemek yiyor ve bir kısmını da döküyor.

a) Evde yabancı kimse olmadığı için “Çocuktur, bırak yapsın.”Deniliyor ve normal karşılanıyor.

b) Evde misafir olduğun da ise “Aaa! Ne **ayıp** hiç elle yemek yenilir mi? Bak yere de dökmüşsün. Pis çocuk oldun şimdi. Aslında hiç böyle yapmazdı. Bu gün buna ne oldu bilmem.”denilir.

Yukarıda vermeye çalıştığımız örneklerin sayısını çoğaltabiliriz. Davranış aynıdır ama verilen tepki aynı mıdır? Çocuk olsanız siz ne düşünürdünüz?

Anne baba arasındaki tutarsız olan eğitim görüşleri de önemlidir. Annenin ak dediğine baba kara diyor mu? Anneden evet cevabı gelirken baba kesinlikle olmaz diyor mu? Çocuğun yaptığı bir davranış anne tarafından hoş görülüyor, baba tarafından cezalandırılıyorsa, çocuk” Bu hareketi annemin yanında rahatlıkla yapabilirim. Ama babamın yanında yapmamalıyım.” demektedir. Bu da çocuğu “Her türlü davranışı yapabilirsin yeter ki yerini ve zamanını bil.” Anlayışına götürebilir.

Anne babanın çocuğun yanında ve onun hakkında birbirlerini eleştirmeleri, birinin olumlu yaklaşımına diğerinin olumsuz tutumu veya anne ya da babadan herhangi birisinin devamlı çocuğun tarafını tutuyor olması, çocuğu koruyup kollaması ve karşı tarafı düşman kuvvet ilan etmesi, çocuğa yargıç rolü oynatılması da çok sıklıkla rastladığımız eğitim yanıışları içerisinde yer almaktadır.

Unutulmamalıdır ki çocuklar en başta da söylediğimiz gibi çok iyi gözlemcidirler. En iyi gözlemledikleri kişilerse anne baba olarak bizleriz. Bu etkili gözlemleri sonucunda çocuk anneyi ve babayı nasıl kullanabileceğini, onlardan nasıl yararlanabileceğini çok çabuk öğrenir.

Anne baba mutlaka aynı eğitim görüşüne sahip olmalıdır. Baba çocuğa bir suç işlemesi sonucunda ceza verdiğinde anne hemen “Annelik şefkat duygularını kabartarak” çocuğu kucaklayıp

sevmemelidir. Aldığı cezanın niteliği, hangi davranışın sonunda aldığı, çocuğa mutlaka açıklanmalıdır ki çocuk bir daha aynı davranışı tekrarlamasın.

Bir tutarsızlık ve dengesizlik örneği de anne babanın kendi şahıslarında yaşanabilir. Örneğin:

Anne :”Oğlum oyuncaklarını topla.”

Çocuk: Uzun süren bir sessizlik ve anne cevap alamıyor.

Anne: Hadi benim tatlı oğlum şu oyuncaklarını toplayiver. Bak birazdan misafirler gelecek Evimiz dağınık olmasın, sonra “Bak ne pis evleri varmış” derler.

Çocuk: Toplamayacağım işte, daha ben oynayacağım.

Anne: Hadi kalk topla diyorum sana! Daha birçok işim var, senin oyuncaklarınla şimdi uğraşamam.

Çocuk: Top-la-ma-ya-ca-ğım

Anne çok sinirlenir. Bağırmaya başlar. Çocuk yine oyuncaklarını toplama-makta direnince anne kendini tutamaz ve çocuğunu döver.

Böyle bir durumda çocuğa sözünü dinletmek için çaba sarf eden annenin, bir isteğini yaptırmak için önce yumuşak tonda konuştuğu ve derdini anlatmaya çalıştığı, olumsuz yanıt alınca sesini yükselttiği, çocuğun isteğini yerine getirmemesi halinde onu cezalandırdığını, çocuk yüksek sesle ağlamaya başladığında ise çocuktan özür dilemeye başladığı görülmektedir. Annelik duyguları ağır bastığı için çocuğun ağlamasına dayanamamakta ve hemen yaptıklarından pişman olmaktadır. Böyle bir ailede yetişen çocuk sık sık bu ikilemleri yaşar. Annesi onu seviyor mu? Dövüyor mu? Belli değildir. Bazen anne babalar çocuğun verdiği tepkilere karşı nasıl davranması gerektiği konusunda kararsız kalabilmektedir. Bazen gülüp geçmekte bazen de “Acaba hatalı mıyız?” şeklinde düşünmektedirler.

Ailede dengesizlik ve tutarsızlık çocuklar arasında ki davranışlarda farklılıklar ortaya çıkarabilmektedir. Hiçbir anne ve baba çocuk ayırımı yaptığını kabul etmez.”Beş parmağın eşit yaratılmadığının ve hepsinin birbirinden farklı olduğunun acaba farkında değiller midir? Bütün çocukların eşit düzeyde sevildiklerini söylemelerine rağmen kimi anne babanın bazı çocuklarını daha çok sevdiği gözlenmektedir. Böyle durumlarda anne babalar sevdiği çocuklara daha fazla zaman ayırır ve onları kayırırlar. Evdeki diğer kardeşler bu durumu fark ettikleri andan itibaren hem anne babaya hem de kardeşlerine karşı kıskançlık ve kin duyguları beslemeye başlarlar. Anne babanın gözündeki bu kardeşi düşürmeye ve onu kötülemeye çalışırlar. Amaç anne ve babadan biraz daha fazla ilgi ve sevgi koparabilmektir.

Anne ve babaların çocuklar arasındaki tutarsız ve ayırıcı davranışlarından bir başkası ise kız erkek çocuk ayırımıdır. Erkek çocuklar kız çocuklara oranla daha ayrıcalıklıdır. Erkek çocuklar el üstünde tutulurken kız çocuklar daha geri planda yer almaktadır. Bazı aileler de ise durum tam tersine olabilmektedir.

Çocuğa verilen eğitim türünde de tutarsızlık görülmektedir. Anne babalar çocuklarına karşı bazen çok hoşgörülü, bazen katı, bazen demokratik bazen de vurdumduymaz davranabilmektedirler. Bu durumda çocuğun kafası oldukça karışmaktadır. Hatta eğitimdeki bu tutarsızlık anne baba arasında da görülmektedir. Bazen sadece anne tutarsız davranırken bazense baba tutarsız davranabilmektedir.

Çocukta bu nedenle dengesiz hareketler sergilemektedir. Çocuk müneccim değildir ki anne babasının ruh durumunu önceden tahmin edebilsin ve ona göre davranabilsin.

Büyük çocukların yetiştirilme tarzı ile küçük çocukların yetiştirilme tarzları arasında farklılıklar görülmektedir. İlk çocuğu yetiştirirken daha otoriter, kuralcı ve hatalı olurken, ortanca çocuklara ise biraz daha esnek davranılmakta, küçük çocuklar da ise daha sevecen ve hoş görülünmektedir. Anne babaların küçük çocukları daha fazla korudukları ve büyük çocuklara ise erken yaşta fazla sorumluluk yüklenildiği de diğer bir gerçektir.

“Çocuklara boyun eğmede” anne babanın yaptığı diğer bir eğitim hatasıdır. Anne baba çocuğun eve hakim ve hükmeden kişisi olduğunu kabul etmişlerdir. “Aman ağlamasın. Hasta olmasın. Zaten özürler biz onu üzmeyleyim. O tek çocuğumuz onun istediğini yapmayacağız da kimin istediğini yapacağız?...” Gibi düşüncelerden yola çıkan anne babalar bir müddet sonra çocuğu hiçbir şekilde frenleyemez hale gelirler. Çocuk ev içinde ve evin dışında da her zaman ve her yerde kendi dediğini olmasını ister. Anne babaya dediklerini yaptırmaya çalışır.

DENGESİZ, KARARSIZ VE TUTARSIZ ANNE BABA TUTUMUNUN ÇOCUĞUN KİŞİLİK GELİŞİMİ ÜZERİNDE KALICI ETKİLER

Çocuk hangi davranışın nerede ve ne zaman yapılmayacağını kestiremez. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilemez. Ayrıca çocuk yaptığı davranışın doğru olup olmamasından daha çok “Ne zaman yaparsam cezadan kurtulabilirim.” Düşüncesiyle ilgilenir. “Her şey yap ama cezadan nasıl kurtulabileceğini bul.” Tekniğini geliştirir.

Çocuk kendini kanıtlamak ve dikkatleri üzerine çekmek için sinirli, ürkek yumuşak huylu, ılımlı, söz dinleyen bir çocuk olmak ya da kendi benliğini ve bağımsızlığını göstermek için kavgacı, asabi, çabuk kırılıp öfkelenen, tepkisel bir kişilik yapısı geliştirebilir. Her şeyden önemlisi dengeli ve sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmek için oldukça fazla çaba harcaması gerekecektir. Dengesiz, tutarsız ve kararsız anne baba tutumu çocuğun kişilik gelişimini baltalar. Çünkü çocuk her zaman “Neyi, nerede, ne zaman ve nasıl yapmalıyım?” sorularıyla o kadar meşgul olur ki o yapmaya kalkana kadar başkaları çoktan eyleme geçmiş olur. Çocuk kendi kişilik gelişimi sağlamak için oldukça uzun zaman ve emek harcar ama asla istenilen sonuca ulaşamaz.

ABARTILMIŞ SEVGİ VE AŞIRI KORUYUCU ANNE BABA TUTUMU

Aşırı istenilen, geç kavuşulan, tek çocuk, ilk çocuk, tek erkek veya kız çocuk, en küçük çocuk, geniş bir sülalenin tek erkek çocuğu gibi çocuklar genellikle abartılmış sevginin odak noktası olurlar. El bebek gül bebek büyütülürler. Kucaktan yere indirilmezler. Genellikle bu tür çocuklar erken konuşup geç yürürler. Aile tarafından çocuğun her çağrısına cevap verilir. Bir kral gibi her dediği hiç istisnasız anında yerine getirilmeye çalışılır. Bu tür çocukların üzerlerine titrenir. Ağlamasın, üşümesin, terlemesin hasta olmasın, yorulup incinmesin, mikrop kapmasın diye aile üyeleri ellerinden gelen tüm gayreti gösterir. Adeta çocuk bir cam fanus içinde büyütülür.

Abartılmış sevgi ve aşırı koruyuculuk daha çok anne çocuk ilişkisinde ortaya çıkmaktadır. Aşırı koruyuculuğun ve sevginin altında yatan ana sebep annenin yalnızlığı ve hayattan özellikle de eşinden ve evliliğinden beklemediğini bulamamış olmasıdır. Aşırı koruyucu anne çocuğuyla öyle bütünleşir ki onun büyüdüğünü ve olgunlaşabileceğini asla kabul etmek istemez. Bu tür anne babalar (Çocuklar genelde üç yaşından itibaren rahatlıkla kaşık kullanabilir) çocukları 8-9 yaşlarında olmasına rağmen yemeklerini kendileri yedirmek isterler. Ergenlik çağında bulunan 13-14 yaşındaki çocuklarına kendileri banyo yaptırmak isterler. Çocuğun veya gencin kıyafetlerini anne baba seçer. Çocuğa evde seçim konusunda pek söz hakkı verilmez. Çocuk ergenlik çağına girmiş olmasına rağmen anne çocuğuyla yatmak ister. Sebep olarak da "Geceleyin çocuk korkulu bir rüya görür de, korkarsa ben onun sesini duyamam, onun yanın da olmalıyım ." gibi bahaneleri vardır. Anne bu tür davranışlarıyla çocuğuna olan derin sevgisini dile getirdiğini ve çocuğuna yardım ettiğini düşünmektedir. Ama gerçekte kendi yalnızlığını ve mutsuzluğunu, çocuğuna kendisini adayarak telafi etmeye çalışmaktadır. Çocuğunu kendine aşırı bağımlı yaparak kendisini değerli ve eşi bulunmaz hissetmektedir. Çünkü çocuk en ufak davranışta dahi annesinin fikrini almaktadır. Anne çocuğu kendisine tutsak etmekte ve bağımlı kılmaktadır.

Aşırı koruyucu ve abartılı sevgisi olan anne babalar çocuklarına derin duygusal bağla bağlıdırlar. Anne baba çocukları için sebepsiz yere aşırı kaygı içindedirler. Bu kaygı da onları çocuklarını aşırı korumaya yönlendirir. Çocuğu mutlu edemeyeceklerini düşündükleri için hep endişelidirler. Çocuğa karşı boğucu şefkat gösterirler.

"Çiçeğin suya ihtiyacı vardır ama çok sularsanız ölür gider."

Bu tür ailelerde çocuğa doğal yaşam hakkı verilmez. Onu ilgilendiren kararlar da yaşı kaç olursa olsun fikri sorulmaz. Çocuğa ve onun problemlerine karşı objektif davranılmaz. Çocuğun yanlışları anne baba tarafından görülmek istenmez, olanlar ise bertaraf edilmeye çalışılır. Anne baba çocuğa yaptırmak istedikleri bir davranış için duygu sömürüsü,(yemedim yedirdim,giymedim sana giydirdim,gençliğimi sana feda ettim..) metodu ve şiddetli şefkat yöntemi kullanırlar.

Aşırı bağımlı bir çocuk kendine ait bir kişilik yapısı geliştirmekte çok zorlanır. Aşağıdaki örnek sanırım size biraz yardımcı olacaktır.

8 yaşındaki A.Ö. okul başarısızlığı nedeniyle annesi ile birlikte sorunun çözümü için başvurmuştur. Kısa bir öz geçmiş ve genel problemin hikayesi (Anemnez) alındıktan sonra çocuğun okul korkusu geliştirdiğini tespit ettim.

Aramızda şu konuşma geçti.

En çok hangi yemeği seversin A.Ö. ?

Çocuk çekingen ürkek bakışlarıyla önce annesine sonra bana baktı. Annesinin sorduğum soruya cevap vereceğini ümit ederek susmayı tercih etti.

Peki patates kızartmasını sever misin? Diye sorduğumda ise annesine yönelerek

“Anne ben patates kızartmasını seviyor muyum?” dedi. 8 yaşındaydı ve hala hangi yemeği severek hangi yemeği ise sevmeden yediğinin farkında dahi değildi. Çünkü bu güne kadar ona bu konu hakkında hiç soru sorulmamıştı.

“En iyiyi anne baba bilir. Çocuk için en iyi kararları anne baba almalıdır.” mantığı evde hakimdi. Çocuk okulda ailenin verdiği sevgi ve desteği bulamadığı için okulu sevmiyor ve ders çalışmıyordu. Amacı ise okuldan bir an önce kovulmak ve evde rahat bir hayat sürmekti.

Bu konuda verebileceğim diğer bir örneğe:

Çocuk 9 yaşında idi. Gece gündüz devamlı altını ıslatıyordu. Herhangi bir fiziksel bozukluğu da bulunmuyordu. Yaptığım görüşmeler sonucunda ise annenin çok titiz ve aşırı koruyucu olduğu, bu nedenle de ortalığı kirletecek düşüncesiyle 5 yaşına kadar çocuğun devamlı altının bağlandığı ve 5 yaşından sonra ise gece bezlenmesine devam edildiği, çocuk tuvaleti kullanmak istediğinde ise normal temizliğin kendisi tarafından değil de annesi tarafından yapıldığı öğrenildi. Çocuk tepki davranışı olarak artık devamlı altını ıslatmayı tercih etmişti. Böylelikle annesine sinir krizleri geçirttirerek ondan bir nevi intikam alıyordu.

Bu somut örneklerde anne babanın aşırı koruyucu tavır ve yoğun sevgi bombardımana çocuğun tutulmasının ne kadar yanlış olduğu görülmektedir. Çocuğun yeterli kas gelişimine sahip olduktan sonra tuvaletini kendi kendisine yapmasına ve kendi başına yemek yemesine, uyumasına, giyinip soyunmasına, kendi seçimlerinin olmasına, arkadaşlarının davetlerine katılmasına ve onları davet etmesine, psiko-sosyal gelişiminin tamamlanmasına sevgi ve koruyuculukta ölçülü davranarak onlara yardımcı olmalıyız. Onlara özerklik tanımalıyız.

ABARTILMIŞ SEVGİ VE AŞIRI KORUYUCU ANNE BABA TUTUMUNUN ÇOCUĞUN KİŞİLİK GELİŞİMİ ÜZERİNDE KALICI ETKİLERİ

Aşırı koruyucu ve abartılmış sevgi ile büyütülen çocuklar hayata ve sosyal yaşama gereğince hazırlanamazlar. Hayattan edinmeleri gereken deneyimleri edinmeden hayatla karşı karşıya kaldıklarında uyum sağlamakta güçlük çekmektedirler. Ailenin sıcak kucağından ayrılmak istemezler. Toplum içinde bu tür çocuklara “Anne kuzusu” veya “Süt çocuğu” gibi isimler takılmakta ve bu şekilde muamele görmektedirler. Beceriksiz, çekingen ve sakar görünürler. Atılım ve başarma gücünden, kendilerini kabul ettirme istek ve yeteneğinden yoksundurlar. İçlerindeki cevher kolay kolay su yüzüne çıkmaz. Çoğunlukla başarısız ve mutsuz olurlar. Toplumsal yaşam bir kavga ve bir güç yarışıdır. Çocuk bu yarışta baştan yenilgiyi kabul eder. Çocukta yarışma isteği dahi görülmez. Aileden uzak yaşamak çocuk için oldukça acıdır.

Ailenin aşırı hoşgörüsü ve çocuğa olan düşkünlüğü çocuğu bencil yapar. Çocuk dünyanın merkezi olarak kendisini görür. Daima dikkat çekmeye ve etrafındaki kişileri kendi emri altında tutup, hizmet ettirmeye çalışır. Çok zayıf bir sosyal uyumu vardır. Arkadaş çevrelerinde lider olmadığı zamanlar dışlanırlar. Çocuk kendini topluma kabul ettirmek için zaman zaman isyankar davranışlar sergileyebilirler.

Çocuk ailesine olan bağımlılığını dış çevreye de genelleyebilir. Onu himayesi altına alabilecek herkese karşı bağımlı olmaya başlar. Yaşamı boyunca bu böyle devam eder. Ailesinden gördüğü sevgi ve himayeyi de eşinden bekler. Hiç büyümeyen “Yetişkin-çocuk” olarak kalırlar.

Anne baba olarak çocuğa doğal yaşam fırsatını vermeliyiz. Psiko-sosyal gelişimi için yardımcı olmalıyız. Gelecekte girişimci, sosyal ve olgun bir kişi olması için imkanları sağlamalıyız.

Çocuklar hayatları boyunca kendi ayakları üzerinde kendileri durabilmelidirler. Anne baba olarak bizim görevimiz çocuklarımıza iyi örnek olarak rehberlik etmek ve kendi başlarına sağlıklı, mutlu bir hayat sürmeleri için gerekli imkanları sağlamak ve eğitimi verebilmektir.

GEVŞEK ANA-BABA TUTUMU

Gevşek ana baba tutumunda ana babanın çocuğa egemen olma ve onun üzerinde baskı kurma eğilimi yerine, çocuğun başına buyruk yetişmesi dilediğinde davranması ve çocuğun üzerinde aile denetiminin olmaması vardır.

Çocuğun aşırı hareket ve davranış serbestliği vardır. Kendine ve çevresine zarar verebilecek davranışlar da bile etkili denetimden uzaktır. Müdahale kabul edilmez. “Bırak karışma! Neyin doğru neyin yanlış olduğunu kendisi bulsun. Yaşayarak öğrensin.”Mantığı ailelerde söz konusudur. Çocuğa neyi yapması veya neyi yapmaması konusunda bilgi verilmez. Örneğin çocuk yanan sobaya doğru gitmektedir.”Eli birazcık yansın sonra bir daha değil sobaya, sobanın etrafına dahi yanaşmaz.”denilir.Çocuk sobanın sıcak bir madde olduğu ve fazla yaklaşıncı insanın canını yaktığını acı bir tecrübe ile öğrenmiş olur.

Çocuğa hiçbir zaman kesin kurallar belirtilmez. Aile çocuğun davranışları canlarını çok sıktığı zamanlar da (ara sıra da olsa) sert çıkışlarda bulunurlar. Ceza verirler, çocuğu kısıtlandırırlar ve gözdağı verirler. Fakat bunların hiçbirinin de caydırıcılık söz konusu değildir. Çocuğa ceza verilir ama nedeni açıklanmaz. Suçunu kendisi bilsin denilir.

Aile içinde çocuğa sayısız haklar tanınmıştır. Ancak çocuğun nerede duracağı kesinlikle belirlenmemiştir. Kuralları uygulama ve denetleme düzensizdir. Ana baba çocuğun yanlış davranışlarını görmekte ama “İyi bir eğitim baskıcı değil, özgür olmalıdır.”Düşüncesi ağırlıkta olduğu için çocuğa sınırsız özgürlük tanımaktadırlar.”Benim çocuğum ideal davranışlara sahip olmalı.”Demekte ve çocuğa küçük de olsa baskı yapmamaktadırlar. Anne baba çocuğun davranışlarına karışmamakta yalnız büyük bir problem olduğunda varlıklarını hissettirmektedirler.

Çocuk merkezli bu tür ailelerden gelen, her isteklerini yaptırmayı alışkanlık haline getiren, kural tanımayan bu tür çocuklar okullarda ki kurallarla karşı karşıya kalınca hayal kırıklığına uğramaktadırlar. Okula ve arkadaş çevresine uyum sağlamakta zorluk çekmektedirler.

Gevşek ana baba tutumunda yetişen çocuklar bir müddet sonra anne babalarını denetim altına alırlar. Şımarık olurlar. Çocuklukların da her ortamda istediklerini elde ettikleri için doyumsuzdurlar.

Gevşek anne baba tutumu ev içinde geçerli olduğu gibi ev dışında da geçerlidir. Tabii en büyük problem misafirlğe gidildiğinde veya başka çocuklarla karşı karşıya kalındığında su yüzüne çıkar. Örneğin ailece bir misafirlğe gidildiğinde, çocuk merakı icabı “Vitrini karıştırmak, evin altını üstüne getirmek “isteyecektir. Anne oturduğu yerde gayet rahat el işini yapıyorken “Amaaaan! Ne olacak canım. Çocuktur merak eder. Karıştıracak ki öğrenebilsin. Şimdi ağlamaya başlarsa hiç susmaz. Onu mu dinleyeceğiz?” Der ve genelde de oturduğu yerden kalkmaz. Allah ev sahibine sabır versin demekten başka denilecek çok fazla bir şey kalmamaktadır. Bu tür anne babalara toplumumuzda “Dünya yansa hasırı yanmaz.”denilir.

Unutulmamalıdır! Her çocuk önceleri küçüktür. Ama yıllar geçtikçe büyümektedir. Anne babanın verdiği eğitim doğrultusunda toplum içinde iyi veya kötü bir yere sahip olacaktır.Onları eğitip şekillendirirken dikkatli olalım. Sonra eserimiz bizi mahcup etmesin.

GEVŞEK ANNE BABA TUTUMUNUN ÇOCUĞUN KİŞİLİK GELİŞİMİ ÜZERİNDE KALICI ETKİLERİ

Gevşek aile yapısında büyüyen çocuk ailede tek inisiyatif sahibi olan kişidir.Aile bireyleri çocuğun isteklerine kayıtsız şartsız uydukları için çocuk genelleme yapar.”Annem,babam ,halam,dedem....komşular her dediğimi yapıyor.Demek herkese her istediğimi yaptırabilirim.”Düşüncesi çocukta hakim olur.Fakat dış çevreye çıktığında işler hiç de evdekine benzemediğini görünce çocuk hayal kırıklığına uğrar.Yolunda gitmeyen bir şeyler var.Benim dediğim olana kadar ağlamalıyım.”der ve basar yaygarayı.

Anne baba çocuğun haklarına, rollerine, özgürlüğüne, sorumluluklarına fırsat vermeli ve mutlaka sınır koymalıdır. Gevşek aile tutumunda sınır yoktur.

Bu tür ailelerde yetişen çocukların genel özellikleri bencil, sorumsuz, çabuk kızan, darılan, kırılğan, her dediğinin anında olmasını isteyen, sabırsız, şımarık, zor sosyalleşen, anti-sosyal davranış özellikleri gösterebilirler. Ayrıca kendilerine olduklarından daha fazla değer verirler. Gururlu, kibirli, kendini beğenen bir kişilik özelliği de sergileyebilirler. Başkaları üzerinde etkili ve kuvvetli olduklarından emindirler.”Ben benden boyca ve yaşça büyük insanları dize getirebiliyorum, diğerlerine hükmetmekte çok zor olmamalıdır. ” demektedirler. Bu tür çocuklar sosyal ortama girdiğinde ve her dediğinin olmadığını görünce hayal kırıklığına uğrar ve kendi iç kabuğuna çekilirler.

Bazen de yaratıcı ve bağımsız olabilirler. Bu özelliklerini iyi yönlerde kullanabilirler.

Çocuk anneye babaya karşı tehditkârdır.”Dediğimi yapmazsanız hasta olurum. Yemek yemem. Kendimi arabaların önüne atarım. Evden kaçırım. Kapının camını kırarım...”gibi tehditlerde bulunur. Dediği olmayınca da çoğunluk la tehditlerini uygulamaya koyar. Ailenin ilgisini çekmek için bazen çok çılgın davranışlarda da bulunabilir. Ben merkezli bir kişilik geliştirir.

AMAÇSIZ HOŞGÖRÜLÜ ANNE BABA TUTUMU

Anne babanın çocuklarına karşı hoşgörü sahibi olmaları çocukların bazı kısıtlamalar dışında, arzularını, diledikleri biçimde gerçekleştirebilmelerine izin vermeleri anlamına gelmektedir. Düzeyli hoşgörü sahibi olan anne babaların çocukları evlerine yönelik olumlu bireyler olurlar. Hoşgörü normal düzeyde ise, çocuk kendine güvenen, yaratıcı ve toplumsal birey olarak karşımıza çıkar.

Amaçsız hoşgörüde ise yukarıda anlatmaya çalıştıktan biraz farklıdır. Anne baba ev içinde ve dışında çocuğun kendilerini rahatsız etmemesi şartıyla, çocuğun tüm davranışlarında serbestlik vardır. Çocuk bir müddet sonra anlar ki “Anne babayı rahatsız etmezsem, her şeyi yapabilirim.”Demeye başlar.

Böyle anne babalar hoşgörülü tutumlarından kolay kolay ayrılmak istemezler. Çünkü çocuğa dilediğini vermenin ona karşı koymaktan daha kolay olduğu düşüncesini kendilerine yerleştirmişlerdir. Çocuğu en kolay metotla büyütmeğe çalışırlar. Çocuğun istekleri “Bırak ver de ağlamasın, çocuk üzülmesin.” Veya “Çocuktur yapar, siz hiç çocuk olmadınız mı?”denilerek yerine getirilmeye çalışılır. Kendi yaşamadıkları çocukluklarının; çocukları tarafından yaşanmasını isterler.

Böyle bir tutum çoğunlukla çocuğu cezalandırmaktan korkmanın ve çocuğa bebek muamelesi yapmanın bir dönüşümü olarak ortaya çıkmaktadır.

AMAÇSIZ HOŞGÖRÜLÜ ANNE BABA TUTUMUNUN ÇOCUĞUN KİŞİLİK GELİŞİMİ ÜZERİNDE KALICI ETKİLERİ

Seviyeli hoşgörülü bir ailede yetişen çocuğun kişiliği olumlu olarak etkilenir. Baskıdan uzak olması nedeniyle daha yaratıcı ve kendinden emindir. Amaçsız hoşgörülü aile ortamında yetişen çocuk boşlukta gibidir. Başka çocukların ve toplumun içine girdiği zaman çekingenlik, ürkeklik, göstermekte, grup içinde etkin rol alamamakta, grubun önemsiz işlerini yapmaya eğilim göstermekte, dolayısı ile güvensizlik içinde ve endişeli olmaktadır. Çünkü evin dışındaki kurallar ev kuralları ile çok farklıdır. Evde tek kural vardır.”Anne babayı kızdırma!”

Topluma dahil olabilmek için kavgacılığı, hırçınlığı, agresifliği, kırıcılığı geliştirebilir. İletişimi bu olumsuz özelliklerle kurmak isteyebilir. Grubun lideri olup yönlendirmek isteyebilir. Grubun onayını kazanmak için yasa dışı işler yapabilir. Böylece ana babalarından yeterli ilgiyi görmeyen ama serbestliği olan çocuklar ya edilgen ya da etken olarak arkadaşlarından onay ve ilgi almaya çalışırlar.

MÜKEMMELİYETÇİ ANNE-BABA TUTUMU

Mükemmeliyetçi anne baba her şeyin en iyisini çocuğundan bekler. Kendi gerçekleştiremediği yaşantıları çocuklarının gerçekleştirmesini ister. Mükemmeliyetçi anne babanın çocuğu sınıfın birincisi ve hatta okulun birincisi olmalıdır. Ayrıca çok iyi resim yapmalı, şarkı söylemeli, iyi konuşmalı, lider olmalı, iyi yüzmeli, koşmalı herkesin parmakla göstereceği örnek davranışlar sergileyen çocuk olmalıdır. Hayır! Böyle ailelerde çocuk asla çocuk olmaz. Çocukluğunu yaşayamaz.

Bu tutumda olan anne babalar çocuğu olduğu gibi kabul etmez. Onun her zaman **bir numara** olmasını isterler. Bilgi yönünden iyi yetişmiş olmasını istediği gibi bedensel, zihinsel yönden gelişmesi için özel eğitime tabii tutarlar. Çocuğun eksik olduğu kısımlar var ise özel derslerle bu yönü telafi etmeye çalışırlar. Çocuğun kaldırabileceğinden çok daha fazlası ona yüklenir. Çocuğun yanlış yapmaya kesinlikle hakkı yoktur. Mükemmeliyetçi ailelerde anne babaların kuralları ve kalıpları vardır. Çocuklarda bu kurallara uymak zorundadır.

Mükemmeliyetçi anne babalar çocuklarından aşırı din, ahlak ve toplum kurallarına uyum beklerler. Kendi çocuklarına bütün çocukça davranışlar yasaklanır. Çocuğun arkadaşlarının seçimi de aileye aittir. Örneğin:

Çocuk sonradan bir problem çıkmasına engel olmak için annesine gelerek “Anne karşı mahalleden Ahmet/Sema var, babası işçi, onunla arkadaş olabilir miyim?” diye sorar. Anne hemen “O çocuğun ailesi iyi değil, Kendiside oldukça görgüsüz ve pis, Ahmet/Sema sana uygun bir arkadaş değil (Kişilik, görünüm, maddiyat, eğitim, aile yapısı... ve diğer nedenler)nedeniyle o çocukla arkadaş olman uygun değil bir daha seni onun yanında dahi görmek istemiyorum.” der. Çocuk son bir gayretle itiraz etmeye çalışır ama nafiye. Anne babalar çocuklarının kendi çocuklarına benzeyen çocuklarla arkadaşlık kurmasını isterler. Diğerleri için çocuğa kesinlikle izin vermezler.

Çocuk anne babanın kurallarına ters olan hareketlerde bulunduğunda çocuğa verilen cezalar da katı ve sert olmaktadır.Önce duygusal sömürü demagoji “Saçımı senin için süpürge ettim, hayırsız evlat,ölürsem hakkımı helal etmeyeceğim...gibi “eğer bunlar işe yaramazsa fiziksel şiddet yani dayak uygulanmaktadır.Ve tüm bunlar “Çocuğumun iyiliği için “mantiğından yola çıkılarak yapılmaktadır.

Mükemmeliyetçi anne babalar çocuklarından aşırı titizlik ve temizlik beklerler. Çocuğun azıcık üstünü kirletmesi dahi büyük bir olay haline getirilir. Dört dörtlük insan projesi çocuğa çizilerek “İşte sen böyle olmalısın. ” denilir. Anne babanın çocuktan beklentileri çocuğun kapasitesinin çok üstündedir.Çocuk devamlı onların istedikleri kalıba uymak zorundadır.

Evde daha çok askeri eğitim sistemi hakimdir. Sabah kalkış saat 8.00,kahvaltı 8.30...çocuğun akşam yatış saati 21.30 şeklindedir. Evde her şey bir kurala bağlanmıştır.

Mükemmeliyetçi anne babalara sesleniyorum. Çocuklarınıza çocukluklarını yaşama fırsatı verin. Geçen günler özellikle çocukluk günleri bir daha asla geri gelmez. Bırakın çocuklarınızın da neşeyle anlatabilecekleri çocukluk yaşantıları olsun. Hiç kimse mükemmel olamaz. Hepimizin eksik yönleri mutlaka vardır. Kendimizin bir devamı değildir çocuklarımız. Kendi yaşamadığımız yaşantıları onlardan beklemeylim. Çünkü bizim hayatımız bize çocuğumuzun hayatı ise ona aittir. Amacınız motomot bir robot yetiştirmekse tercih sizin.

MÜKEMMELİYETÇİ ANNE-BABA TUTUMUNUN ÇOCUĞUN KİŞİLİK GELİŞİMİ ÜZERİNDE KALICI ETKİLERİ

Mükemmeliyetçi anne baba tutumuyla yetişen çocuklar ağır nörotik gelişim gösterirler. Kişilik ve karakter yapıları genelde çok katıdır. Esneklik görülmez. Onlar için bir şey ya siyahtır ya da beyaz. Hayatlarında gri ve diğer renkler yer almaz. Bir şey veya kimse ya iyidir ya da kötü.

Daima bir çatışma içindedir. Kendi doğal içgüdüleri ve ağır kurallar arasında sıkışıp kalmıştır. Sürekli sevgi ve nefret karışımı duyguları aynı anda yaşar. Çocuk her işte en iyisi ve en üstünü olmak ister. Fakat her işte istediği seviyeyi yakalamayınca hayal kırıklığına uğrar. Aşağılık duygusu çocukta gelişir."Bu durumu anne babama nasıl açıklarım?"düşüncesi çocuğu hiç yalnız bırakmaz. Anne baba doyumsuz olduğu ve hep daha hep daha dediği için çocukta da doyumsuzluk yerleşir. Çocuk nerede durması gerektiğini bilemez. Son noktayı onun yerine başkaları koyar

KABUL EDİCİ, GÜVEN VERİCİ HOŞGÖRÜLÜ VE DEMOKRATİK ANNE BABA TUTUMU

Anne babanın çocuğu kabulü, sevgi ve sevecenlikle ele alması, çocukla ilgilenmesi şeklinde davranışa yansımaktadır. Kabul eden anne baba, çocuğun ilgilerini göz önünde tutarak, onun yeteneklerini geliştirecek ortamı çocuk için hazırlar. Kabul gören çocuk, genellikle sosyalleşmiş, işbirliğine hazır, arkadaş canlısı, duygusal ve sosyal açıdan dengeli ve mutlu bir bireydir.

Anne baba birbirlerine ve çocuklarına karşı olan duygularında net ve açıktır.Aile içinde güven ve şeffaflık vardır.Aile huzurludur.Problemlerle nasıl baş edebileceklerini birlikte araştırırlar.Bu ortamda yetişen çocuğa kişilik özelliği olarak aynen yansır.

Ana babaların çocuklarına karşı hoşgörülü sahibi olmaları, çocuklarını desteklemeleri, bazı kısıtlamaların dışında çocuğun istek ve arzularını yerine getirmeleri anlamına gelmektedir.

Her çocuk kabul edilmek ve yaptığı davranışın sonucunda onaylanmak ister. Büyük veya küçük olsun yaptığı davranışın sonucunu görmek ister."Aferin, bak ne güzel de yapmışsın, bu konuda oldukça başarılısın."Deyip çocuğun başını okşamak ona dünyaları vermekle eşdeğerdir. Çocuk başardığını ve onaylandığını gördükçe daha fazla başarmak ve daha fazla onay ve övgü almak isteyecektir.

Eğer aile ortamı çocuğa kendi benliğini, kimliğini, duygu ve düşüncelerini anlatma özgürlüğü veriyorsa çocuk sağlıklı bir biçimde olgunlaşma yolunda gelişir. Ana babanın denetimli serbest bırakması çocuğun kendisini geliştirici imkanları önüne sunması demektir. Çocuk daha yaratıcı ve daha toplumsal bir birey olarak yetişecektir. Bu tutum içersindeki ana babalar olgun insanlardır. Aileyi ilgilendiren kararlar alınırken çocuğunda fikri alınır."Daha o çocuk. Bu işten o ne anlar."Mantığı bu aileler de görülmez. Bu tür ailelerde çocukta bizimle yaşıyor. Ve alacağımız kararlarda onun da söz hakkı olmalıdır. Düşüncesi hakimdir. Aile fertlerinin hepsinin eşit söz ve oy hakkı vardır. Çocuğun bir birey olarak ailesini sevip sayan ama bağımsız bir fert olması gerektiği inancı mevcuttur. Çocuğa sevgi ve saygı gösterilir. Çocuğun kendi düşünce ve fikirlerini (ne kadar mantıksız olursa da olsun) açıklama fırsatı verilir. Çocuk susmaya değil konuşmaya teşvik edilir.

Aile her şeyden önce çok iyi rehberdir. Çocuğa yol gösterilir ama alacağı kararlar konusunda serbest bırakılır çocuğa birçok alternatif sunulur. Seçim sadece çocuğa aittir. Seçimin sonucuna katlanması da çocuğundur. Böylelikle çocuğa nasıl karar vereceği aldığı kararların sonucuna da nasıl katlanacağı öğretilir.”Karar senin kararın. Sonuçta aldığın karar kadar senin çünkü yaşadığın hayat sadece ve sadece sana aittir.” düşüncesi ailede hakimdir. Çocuğun ailede kendine özgü bir yeri vardır. Ailenin diğer üyelerinin istek ve ihtiyaçları, denge içinde karşılanır.

Böyle bir ailede evde ve toplum da kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir. Çocuk neyi nerede yapacağını veya yapmayacağını bilir. Ev ve toplum kuralları, çocuğa anlatılır. Ve bizzat uygulaması yapılır. Her şeyden önce anne ve baba iyi bir modeldir. Çocuklarında görmek istemedikleri davranışları kendileri de yapmazlar. Çocuk sınırlar için de özgürdür. Sözleri dinlenir yetişkinler tarafından kendisine değer verildiği ve önemsendiği çocuk hisseder. Kendine ait bir saygı ve özgüven geliştirir.

Özellikle çocuğa şiddet ve duygusal yaptırım gücü yerine ona anlatarak ve onu ikna ederek denetlemeyi seçen anne babanın çocukları: anne babaların duygu, düşünce değer ve beklentileri hakkında sebepleri ve sonuçları konusunda bilgi sahibidirler. Çocuklar buna göre hareket ederler. Evde hangi davranışın sonucunun ne olacağı önceden belirlenmiştir.

Demokratik ailede yetişen birey, hem davranış seçiminde kendini özgür görebilir, hem de seçimleri hakkında kısıtlanacağından çekinmeden anne ve babasına danışabilecek onlarla fikir alış verişinde bulunabilecek durumdadır. Aile fertleri arasında açık ve net bir iletişim söz konusudur. Duygu ve düşünceler açık kalplilikle ifade edilmektedir. Problemlerde yine aynı şekilde konuşarak ve ikna edilerek çözüme ulaştırılmaya çalışılır. Çözüm ararken de demokratik yollara başvurulur.

KABUL EDİCİ, GÜVEN VERİCİ VE DEMOKRATİK ANNE- BABA TUTUMUNUN ÇOCUĞUN KİŞİLİK GELİŞİMİ ÜZERİNDE KALICI ETKİLERİ

Demokratik ve güven verici bir ortam da yetişen çocuk, kendine ve çevresine saygılı, sınırları bilen, yaratıcı, aktif, etkin, girişken, yaratıcı ilişkiler kurabilen, kendine karşı fikirlere saygı duyan, kendi inandıklarını sonuna kadar savunabilen, atılgan, fikirlerini serbestçe söyleyebilen ve kendine ait fikirleri doğrultusunda hareket eden, kişilik ve davranışları açısından dengeli sorumluluk duyguları gelişmiş, kurallara ve otoriteye karşı körü körüne bağlı olmayan, hoşgörülü, açık fikirli, anlaşılır, toplumsal ve uyumlu bir birey olarak yetişir. Böyle özelliklere sahip olan çocuğu kim istemez ki?

Şimdiye kadar anlatmaya çalıştığım anne baba tutumları içinde en sağlıklı ve başarılı olanı “güven verici” “kabul edici” “destekleyici” “hoşgörülü” ve “demokratik” anne baba tutumudur. Ancak bu örnek yaklaşım için de bedensel, zihinsel ve ruhsal açıdan sağlıklı bireyler yetişebilir.

KARAR SİZİN ÇOCUĞUNUZU NASIL YETİŞTİRMEK İSTİYORSUNUZ?

Çocuğunuza şimdi uygulamış olduğunuz eğitim tarzının olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir? Yetiştirdiğiniz bir insan. Dönüşü olmayan hatalar yapmamak için, neler yapmalıyız? Henüz her şey bitmiş değil.

Çocuğunuza iyi bir eğitim verebilmek ve her açıdan sağlıklı bireyler yetiştirebilmek, hepimizin amacı. Bu amaç doğrultusunda neler yapabiliriz?

ANNE BABALARA ÇOCUK EĞİTİMİ KONUSUNDA GENEL TAVSİYELER

Çocuğunuz, evet! Sizin ve eşinizin çocuğu öncelikle onu benimseyin ve her haliyle onu kabul edin. Onu sevin sevmeye ve sevilmeye hepimizin ihtiyacı var. Şimdiden karşılığını yıllar sonra alacağınız bir yatırım yapın ve çocuğunuzla ilgilenin.

0-6 yaş arası çok önemli. Bu yaşlar arasında çocuğunuzla kurduğunuz ilişki ömür boyu kuracağınız ilişkinin temelini oluşturacaktır. Temeli iyi atın ki binanız sağlam olsun.

Çocuğunuza iyi bir örnek ve iyi bir model olun. Ona ne verirsiniz, size de aynısını geri verecektir. Doğru, dürüst olmasını istiyorsanız siz de yalan söylemeyin.

İçinizdeki çocuğa seslenin, onu oradaki uykusundan uyandırın. Kendi çocukluk yıllarınıza dönün. Neler hissettiğinizi neler yaşadığınızı düşünün. Çocuğunuzu anlamak şimdi daha da kolaylaşacaktır. Çocuğunuz kendisini sizin yerinize koyamaz çünkü o sizin yaşadıklarınızı henüz yaşamadı. Ama siz kendinizi onun yerine koyabilirsiniz. Çocuğunuzla empati kurun. Çocuğunuza mutlaka "Seni anlıyorum." Mesajını gönderin.

Kaç tane çocuğunuz olursa olsun, ikiz de olsalar hepsi ayrı yaratılmışlardır. Çocuklarınız eşsizdir. Bir eşleri ya da benzerleri bulunmaz. O yüzden tüm çocuklarınızı aynı kalıba sokmayın her birinin ayrı ayrı yetenekleri ve özellikleri mevcuttur.

Çocuklarınıza birer birey olarak saygı gösterin. Çocuğunuza yapabileceğiniz en önemli yardım; geri planda kalarak kendi benliğinin gelişmesinde, kendine ait bir kişilik geliştirmesinde yardımcı olabilmektir.

Çocuğun güçlü bir kişilik yapısına sahip olabilmesi için de tutarlı bir aile ortamında yetişmesi gerekmektedir. Yetişkinlerin yönettiği uyumlu, tutarlı, dengeli, sevgi ve saygı ilişkisine dayalı baskıcı olmayan bir aile ortamına her çocuğun ihtiyacı vardır.

Çocuğunuzun, çeşitli davranışlarını sınırlandırabilirsiniz. Ama asla çocuğunuzun duygularını ve hayallerini sınırlandıramazsınız. Onun duygularını önlemeye çalışmayın aksine onun duygularını düşüncelerini dile getirmesini sağlayın. Onunla her fırsatta konuşun.

Çocuklarınızın davranışlarını kontrol altında tutabilmek için, akla ve mantığa uygun sınırları ve kuralları eşinizle (ailenizle) birlikte koyun. Koyduğunuz kurallar uygulanabilir olmalıdır. Kuralları hemen uygulamaya geçin. Unutmayın tüm çocuklar için reçete gibi kurallar yoktur. Çocuğunuzun yapısına ve yaşadığınız ortama uygun kuralları kendi deneyimlerinize en uygununu sizler bulmalısınız.

Çocuğunuzun kendi kendine yetebilen, olumlu bir kişilik sahibi olmasını istiyorsanız. Olumlu yapmış olduğu davranışları onaylayıp destekleyin. Onu teşvik edin, olumsuz davranışlardan vazgeçirmek için bu davranışların fazla üzerinde durmayın. Olumlu davranışları pekiştirin çocuklar, ısrarla üzerinde durulan davranışları tekrarlama eğilimindedirler. Birtakım davranışları, yasaklamak yerine diğer davranışları desteklemeyi tercih edin.

“Okula gidince öğretmen onu hizaya sokar. Öğretmen onun hakkından gelir.” Demeyin. Çünkü eğitim okuldan önce evde başlar. Okulda geçirilen zaman süresi çok sınırlıdır. Ayrıca öğretmenin uğraşması gereken tek öğrenci sizin çocuğunuz değildir. Hayat okulunun ilk sınıfı aile eğitimiyle başlar. Okulda verilen eğitimle, ailede verilen eğitim birbiriyle tutarlı olmalıdır. Çelişkiler olursa çocuk seçim yapmak zorunda kalır. Okul mu? Ev mi? Şeklinde çocuk bocalar. Bu çelişkiyi çocuğa yaşatmamak için okul ve aile paralel bir eğitim vermelidir.

Çocuğunuzun ne kadar fazla uyaranlarla, karşı karşıya bırakırsanız. Çocuğunuzun zihinsel, bedensel, sosyal gelişimi o kadar çabuk ve iyi olur. Çocuğunuzun zekasını geliştirmek için, zeka geliştirici oyunlar oynayın. Konuşmasını geliştirmek içinse onunla bol bol ve her konuda daha doğmazdan önce konuşmaya başlayın.

Çocuğunuza zaman ayırın. Ayırdığınız zamanın, çokluğu ya da azlığı çok önemli değil önemli olan o zamanın niteliğidir.

Özellikle çalışan anneler çocuklarına zaman ayıramadıklarından şikâyetçidirler. Bire bir zaman ayırmak yerine mutfakta yemek yaparken onunla konuşmak “Bugün okulda ne yaptınız. Sınavın nasıl geçti.” Gibi. Alış-verişe birlikte çıkabilmek, akşam yürüyüşleri yapabilmek. Sınırlı zamanı etkin ve en iyi şekilde kullanabilmek önemlidir.

Çocuğumuzun da bizim de eksik olan yönlerimiz mutlaka vardır. Kendi kendinizle barışık olun. İyi ve kötü yanlarınızla çocuğunuzun ve kendinizi kabul edin. Unutmayın, hatasız kul olmaz.

Çocuğumuza, çocukluğunu yaşama fırsatı verelim. Yaşamadığı çocukluk günlerinin hesabını bir gün gelip bize sormaya mutlaka kalkacaktır.

Çocuk yetiştirmek dünyanın en zor sanatıdır. Zaman zaman kızabiliriz. Sinirleniriz. Hatta onları cezalandırırız. Siz de insansınız yaşadığınız ve hissettiğiniz duygulardan dolayı kendinizi suçlamayın.”Kendimi çocuklarım için feda ediyorum.”Duygusuna kapılan ve böyle yaşayan kişiler çok da iyi yapıyor sayılmazlar. Sizin hayatınız size, onların hayatı da onları aittir. Ortak bir yol bulup kendinize zaman ayırabilmeli ve size ait hayatın tadını çıkarabilmelisiniz.

Ana baba olmak serüveninde en iyi rehberiniz, kendi çocukluk yıllarınız ve duygularınızdır. Kendi çocukluğunuzu düşünün, çocukluğunuza dönün. Ve çocuklarınıza ona göre davranın.

Sizlere başarılar diliyorum.

